תס דִּינֵי מַצַּת הַמִּצְוָה. וּבוֹ ז׳ סְעִיפִים:

א (א) * [א]אֵין לָשִׁין (ב) * מַצַּת (ג) מִצְוָה

א טוֹר בְּשֵׁם הַשְּׁאֵלְתּוֹת (שאילתא עו) וְרַב כֹּהֵן צֶדֶק (שערי תשובה סי׳ רצא) וְכֵן פָּסְקוּ שְׁאָר פּוֹסְקִים.

בַּאֵר הֵיטֵב

א (ג) **מִצְוָה.** מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׁאָר מַצּוֹת אֵין צָרִיךְ שְׁמוּר, אַף יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים לְנִקּוּתָם. וְשָׁמָּא יֵפֹל מֵהֶם לְתוֹךְ הַתַּבְשִׁיל וְלֹא אַדַּעְתַּיְיהוּ. וְגַם הַבִּיא שָׁם מִסֵּפֶר בְּנֵי חַיָּא (סי׳ תנג) שֶׁאוֹסֵר בְּעִפָּה שֶׁהוֹסִיפוּ בָּהּ קֶמַח אַף לָאֲכל הַמִּצָּה כְּמוֹת שֶׁהִיא, מִשּׁוּם דְּלָמָא מִשְׁתְּלֵי וְיִפֹּל בְּקֶרֶן וְלֹא אַדַּעְתַּיְיהוּ. וְגַם לְפִי מָה שֶׁכָּתַב בְּשֵׁירֵי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (סי׳ תסא הגב״י סק״י) מִשְׁמַע שֶׁיֵּשׁ לֶאֱסֹר לְפִי שֶׁהָרַךְ מַחְמִיץ וְלִפְעָמִים נוֹשֵׂךְ הַמִּצָּה לִשְׁנַיִם וְיֵשׁ שָׁם מֵאוֹתוֹ קֶמַח וְהַנִּשְׁאָר יִשְׁהֶה שְׁעוֹר מִיל עִם לְחֶלּוּחִית הָרֹק וְיִתְחַמֵּץ כוּ׳, וְעַיֵּן שָׁם שֶׁגַּם לְהַחֲזִיר הַמַּצּוֹת לְתוֹךְ הַתַּנּוּר חַם שֶׁיֵּעָשֶׂה הַקֶּמַח קְלוּי לְהָקֵל הָאִסּוּר אֵין לַעֲשׂוֹת כֵּן, וּבִכְרֵט כְּשֶׁיָּדוּ מַשֶּׁנֶת וַעֲדַיִן יוּכַל לַעֲשׂוֹת מַצּוֹת אֲחֵרִים עַיֵּן שָׁם:

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

בְּעֵינֵיהּ, שֶׁהֲרֵי יֵשׁ נְקָבִים פְּתוּחִים לְפָנֵינוּ וּכְנִדְאֵי נִכְנָס מֵהַקֶּמַח לְתוֹךְ הַנְּקָבִים וְאִי אֶפְשָׁר לְנַקּוֹתָם. וְשָׁמָּא יִפֹּל מֵהֶם לְתוֹךְ הַתַּבְשִׁיל וְלֹאו אַדַּעְתַּיְיהוּ. וְגַם הַבִּיא שָׁם מִסֵּפֶר בְּנֵי חַיָּא (סי׳ תנג) שֶׁאוֹסֵר בְּעִפָּה שֶׁהוֹסִיפוּ בָּהּ קֶמַח אַף לָאֲכל הַמִּצָּה כְּמוֹת שֶׁהִיא, מִשּׁוּם דְּלָמָא מִשְׁתְּלֵי וְיִפֹּל בְּקֶרֶן וְלֹאו אַדַּעְתַּיְיהוּ. וְגַם לְפִי מָה שֶׁכָּתַב בְּשֵׁירֵי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (סי׳ תסא הגב״י סק״י) מִשְׁמַע שֶׁיֵּשׁ לֶאֱסֹר לְפִי שֶׁהָרַךְ מַחְמִיץ וְלִפְעָמִים נוֹשֵׂךְ הַמִּצָּה לִשְׁנַיִם וְיֵשׁ שָׁם מֵאוֹתוֹ קֶמַח וְהַנִּשְׁאָר יִשְׁהֶה שְׁעוֹר מִיל עִם לְחֶלּוּחִית הָרֹק וְיִתְחַמֵּץ כוּ׳, וְעַיֵּן שָׁם שֶׁגַּם לְהַחֲזִיר הַמַּצּוֹת לְתוֹךְ הַתַּנּוּר חַם שֶׁיֵּעָשֶׂה הַקֶּמַח קְלוּי לְהָקֵל הָאִסּוּר אֵין לַעֲשׂוֹת כֵּן, וּבִכְרֵט כְּשֶׁיָּדוּ מַשֶּׁנֶת וַעֲדַיִן יוּכַל לַעֲשׂוֹת מַצּוֹת אֲחֵרִים עַיֵּן שָׁם:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

עַד שֶׁיְּעָנֵקָה מַלְבּוּשָׁיו מִן הַקֶּמַח וְיָדֵיהֶם יָדֵיו תְּחִלָּה. וְכֵן צָרִיךְ לְזָהֵר שֶׁהַמּוֹדֵד הַקֶּמַח לֹא יִתֵּן מַיִם לְתוֹךְ הָעֲרֵכָה כִּי מִתְדַּבֵּק רְטִיבַת הַמַּיִם עַל יָדָיו, וְכֵן הַנּוֹתֵן מַיִם לֹא יִהְיֶה מוֹדֵד הַקֶּמַח, אֶלָּא כָּל אֶחָד יִהְיֶה עַל מִשְׁמַרְתּוֹ:

א (א) **אֵין לָשִׁין וְכוּ׳.** וְהוּא הַדִּין (ג) עֲרֵיכַת הַמַּצָּה. וּלְעִנְיַן נְקוּר שְׁמֻנְקָרִין הַמַּצּוֹת, (ב) טוֹב לְזָהֵר לְכַתְּחִלָּה שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת עַל יָדָם לְעִנְיַן מַצּוֹת שֶׁל מִצְוָה. [א]וְיֵשׁ שֶׁמְּקִלִּין בָּזֶה אַף לְכַתְּחִלָּה לַעֲשׂוֹת הַנִּקָּבִים עַל יְדֵי קֶטֶן וּכְהַאי גַּוְנָא, כֵּיוָן שֶׁגַּם גְּדוֹלִים עוֹמְדִים עַל גַּבָּיו, וְעַל יְדֵי זֶה יִהְיוּ הָרַבֵּה עוֹזְרִים לְמַהֵר בְּעִנְיָן עֲשִׂיָּתָן:

(ב) מַצַּת מִצְוָה. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּשְׁאָר מַצּוֹת אֵין צָרִיךְ שְׁמוּר לְשֵׁם מִצְוָה, רַק שֶׁיִּזָּהֵר שֶׁלֹּא יִהְיֶה בָּהֶן חֲשַׁשׁ חִמּוּץ, וּמֵאֵת לַעֲשׂוֹת עַל יְדֵיהֶם אִם מַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶן. אַף יִשְׂרָאֵל קְדוֹשִׁים הֵן, וְנֶהֱגוּ לַעֲשׂוֹת שְׁמוּר לְשֵׁם מַצָּה בְּכָל הַמַּצּוֹת בְּסִימָן תע״ז (ס״ב), כֵּן כָּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים, אֲפִלּוּ בְּמַצּוֹת שְׁמוּרָה, אַף הַיִּשְׂרָאֵל עוֹמֵד וְרוֹאֶה שֶׁלֹּא יָבוֹא לִידֵי חֲשַׁשׁ חִמּוּץ. וְכֵן הַחֹק יַעֲקֹב (סק״ב) וַהֲלָכָה בְּרוּרָה (סק״א) וְהַגְּרַ״ז (ס״א) הֶעְתִּיקוּ דְּבָרָיו לַהֲלָכָה, וְכֵן מִשְׁמַע בְּרוֹקֵחַ סִימָן רע״ב. [ב]וּמִכָּל מָקוֹם מִי שֶׁאֶפְשָׁר לוֹ שֶׁכָּל תִּקּוּנֵי הַמַּצּוֹת שֶׁלּוֹ יִהְיֶה עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל, הֲרֵי זֶה מֻשְׁבָּח. וְהַפְּרִי מְגַדִּים מְפַקְפֵּק גַּם כֵּן קָצָת עַל דִּבְרֵי הַט״ז, וְסֵיַם בְּדִבְרָיו, וַדַּאי אִם אֶפְשָׁר יִקָּרוּ הַיִּשְׂרְאֵלִים לִשְׁמֹהּ וְכָל עֲשִׂיָּה הֵן טְחִינָה וְכַדּוֹמֶה הַנִּזְהָרִים בְּמַצּוֹת שְׁמוּרָה. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. **וְהִנֵּה מַה דִּצְרִיכִין שְׁמוּר לְשֵׁם מַצָּה דַּוְקָא בְּלֵילְיָא וַאֲפִיָּה [וְלֵיכָּא פּוֹסְקִים גַּם בִּטְחִינָה] אִם הוּא דְּאוֹרַיְיתָא אוֹ דְּרַבָּנָן, יֵשׁ מַחְלֹקֶת בָּזֶה בֵּין הַפּוֹסְקִים, בַּבַּ״ח** (ס״א). **מִשְׁמַע לְכְאוֹרָה דְּהוּא רַק מִדְּרַבָּנָן,** וְכֵן כָּתַב בַּחֹק יַעֲקֹב (סק״ב) דְּהוּא רַק אַסְמַכְתָּא אִקְרָא (שמות יב יז) דִּ׳וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת׳, **וְהַפְּרִי חָדָשׁ הִסְכִּים דְּהוּא מִדְּאוֹרַיְיתָא.** וְהִנֵּה הַחֹק יַעֲקֹב הֵבִיא רְאָיָה לָזֶה מִדִּבְרֵי הָרַמְבַּ״ם בְּפֶרֶק ה׳ מֵהִלְכוֹת חָמֵץ וּמַצָּה הֲלָכָה ח׳, וְהַפְּרִי מְגַדִּים כָּתַב (מש״א סק״א) דְּמִדִּבְרֵי הָרַמְבַּ״ם אֵין רְאָיָה, שֶׁכָּתַב כֵּן רַק לְדָגֶן שֶׁלֹּא נִתְבַּקֵּעַ, דְּמִן הַתּוֹרָה אֵין אִסּוּר, דְּאֵין זֶה חִמּוּץ, וְחַזַ״ל אָסְרוּ, דְּבָעֵי שְׁמוּר גְּמוּר. וּבְתִשְׁוּבַת הָרַשְׁבַּ״א סִימָן כ״ו וְסִימָן תקצ״ו גַּם כֵּן מַשְׁמַע דְּהוּא מִדְּאוֹרַיְיתָא, וְכֵן בַּלְבוּשׁ סִימָן תנ״ד (ס״ד), עַיֵּן שָׁם. **וּבָאֶמֶת הַדִּין עִם הַפְּרִי חָדָשׁ,** שֶׁכֵּן מוּכָח בְּפֶרֶק ו׳ הֲלָכָה ט׳, שֶׁכָּתַב שָׁם חֹלַיִם תּוֹדָה וְכוּ׳ אֵין יוֹצְאִין בְּהֶן יְדֵי חוֹבָה מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר ׳וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת׳, וְלֹא הִזְכִּיר שָׁם כְּלָל שֶׁהוּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים. וְכֵן מוּכָח עוֹד בְּיוֹתֵר בְּפֵרוּשׁ הַמִּשְׁנָה שֶׁלּוֹ בְּפֶרֶק ב׳ דְּפְסָחִים (מ״ה) לְעִנְיַן חֲלוֹת תּוֹדָה, שֶׁכָּתַב שָׁם דִּלְפִיכָךְ אֵינוֹ יוֹצֵא בָּהּ בְּפֶסַח אַף עַל פִּי שֶׁהִיא מַצָּה גְּמוּרָה, לְפִי שֶׁאָמַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ ׳וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת׳, וּבָא בְּקַבָּלָה מַצָּה הַמִּשְׁתַּמֶּרֶת לְשֵׁם מַצָּה, יָצְתָה זוֹ שֶׁאֵינָהּ מִשְׁתַּמֶּרֶת לְשֵׁם מַצָּה אֶלָּא לְשֵׁם זֶבַח. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. הֲרֵי מוּכָח בְּהָדְיָא דְּהוּא דְּרִשָׁה גְּמוּרָה דִּבְעִנְיַן שְׁמוּר לְשֵׁם מַצָּה, **אֶלָּא דְּמַה דְּמַצְרִיךְ רַבָּא שְׁמוּר יְתֵרָה מִשְּׁעַת קְצִירָה וְאֵילָךְ לְשֵׁם מַצָּה רַק מִדְּרַבָּנָן וּלְכַתְּחִלָּה, וְכֵן הִסְכִּימוּ הָרַבָּה מֵהָרִאשׁוֹנִים,** עַיֵּן בְּחִדּוּשֵׁי רִיטְבַ״א עַל פְּסָחִים (מ. ד״ה הדר) וּבְסֵמַ״ג לְאַוִּין ע״ט, **אֲבָל עַל כָּל פָּנִים מִלִּישָׁה וְאֵילָךְ עַד אַחַר אֲפִיָּה בְּוַדַּאי לְכַתְּחִלָּה הוּא מִן הַתּוֹרָה וְאֶפְלּוּ בְּדִיעֲבַד.** וְאַחַר כָּךְ מָצָאתִי בְּבֵית מֵאִיר שֶׁגַּם הוּא הִשִּׂיג עַל הַבַּ״ח וְחֹק יַעֲקֹב, עַיֵּן שָׁם שֶׁהִסְכִּים לְדָבָר בָּרוּר שֶׁהוּא מִן הַתּוֹרָה, וְכָתַב שֶׁכְּבָר הִרְגִּישׁ בָּזֶה גַּם הַפְּרִי חָדָשׁ עַל הַבַּ״ח. שׁוּב אָמַרְתִּי שֶׁגַּם מִדִּבְרֵי הַבַּ״ח אֵין רְאָיָה שֶׁהוּא סוֹבֵר שֶׁמִּדְּרַבָּנָן הוּא, דְּלֹא כָּתַב זֶה רַק עַל אוֹדוֹת אוֹתוֹ זְקֵן שֶׁדַּעְתּוֹ הָיָה שֶׁלֹּא לֶאֱכל בְּלֵילָה רִאשׁוֹנָה אַף אִם יַעֲשֶׂה הָעִסּוּי״ם בְּפָנָיו, זֶה סוֹבֵר הַבַּ״ח שֶׁהוּא מִדְּרַבָּנָן, וְאֵין כְּדַאי לְבַטֵּל בִּשְׁבִיל זֶה הַמִּצְוֹת עֲשֵׂה דְּאוֹרַיְיתָא לְגַמְרֵי. אֲחַר כָּךְ מָצָאתִי בְּחֹק יַעֲקֹב (סק״א) שֶׁגַּם הוּא הִשִּׂיג עַל הַחֹק יַעֲקֹב בְּכָל הָרְאָיוֹת שֶׁכָּתַבְנוּ, וְכָתַב שֶׁהָעִקָּר כְּדַעַת הַפְּרִי חָדָשׁ דִּשְׁמוּר לְשֵׁם מַצָּה מִדְּאוֹרַיְיתָא, וְגַם דַּעַת הָרַמְבַּ״ם עַל כָּרְחָךְ כֵּן הוּא כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ, וְכֵן הַבַּ״ח סוֹבֵר כֵּן רַק לְעִנְיַן שֶׁלֹּא יוֹעִיל עוֹמֵד עַל גַּבּוֹ, בָּזֶה סוֹבֵר הַבַּ״ח דְּאֵין לְבַטֵּל הַמִּצְוֹת עֲשֵׂה מִשּׁוּם זֶה וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ מִקֹּדֶם, עַיֵּן שָׁם. **וּלְפִי זֶה יֵשׁ לְזָהֵר שֶׁלֹּא לִסְמֹךְ לְכַתְּחִלָּה בְּמַצַּת מִצְוָה עַל חֲזָקָה דְּרַבָּא דִּסְבִירָא לֵיהּ דְּמִפֵּיוָן שֶׁהִגִּיעוּ לִכְלַל שָׁנִים מִסְתָּמָא הֵבִיאוּ שְׁתֵּי שְׂעֹרוֹת, אִם לֹא שֶׁהֵם גְּדוֹלִים בְּשָׁנִים, וְכֵן כָּתַב דְּהַךְ לְשֶׁמָּה יִרְאֶה דְּיוֹצִיא בָּזֶה, וּבִדִיעֲבַד סָגֵי בְּמַחֲשָׁבָה, וְזֶה בִּלִּישָׁה וַאֲפִיָּה דְּמַצָּה מְשׁוּם דִּסְתָמָא לְשֶׁמָּהּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּטְחִינָה וּקְצִירָה צָרִיךְ עִיּוּן. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְהִנֵּה מִדְּבָרָיו נִרְאֶה דְּאִם לֹא חָשַׁב הַיִּשְׂרָאֵל בִּשְׁעַת לִישָׁה לְשֵׁם מַצָּה, וַאֲפִיָּה לְשֵׁם מַצָּה, אֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד אֵינוֹ יוֹצֵא בָּהּ.** וְכֵן מִשְׁמַע מִרַשַׁ״י דַּף ל״ח (ע״א) אֲהָא דְּאִיתָא שָׁם חֹלַיִם תּוֹדָה אִם עָשָׂאן לְעַצְמָן אֵין יוֹצְאִין בָּהֶן יְדֵי חוֹבָתָן בְּפֶסַח מִשּׁוּם דִּכְתִיב ׳וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת׳ מַצָּה הַמִּשְׁתַּמֶּרֶת לְשֵׁם מַצָּה יָצְתָה זוֹ שֶׁאֵינָהּ מִשְׁתַּמֶּרֶת לְשֵׁם מַצָּה אֶלָּא לְשֵׁם זֶבַח, וְכָתַב שֶׁהָעִקָּר כְּדַעַת הַפְּרִי חָדָשׁ דִּשְׁמוּר לְשֵׁם מַצָּה מִדְּאוֹרַיְיתָא וְכֵן הוּא מִדִּבְרֵי הָרַשַׁ״י (ד״ה ושמרתם) וּשְׁמַרְתֶּם וְכוּ׳ לְשֵׁם מַצָּה, כָּל שְׁמוּר שֶׁאַתָּה מִשְׁמְרָה הִתְכַּוֵּן לְשֵׁם מַצָּה שֶׁל מִצְוָה, וּמִשְׁמַע מִלְּשׁוֹנוֹ דִּסְתָמָא לֹא מַהֲנֵי. וְאֵינוֹ דּוֹמֶה לְמַאי דְּקַיְימָא לַן לְגַבֵּי קָדָשִׁים דִּסְתָמָא לִשְׁמָהּ קָאֵי, מִשּׁוּם דְּהַקְדִּישׁוֹ מִתְּחִלָּה לְשֵׁם עוֹלָה אוֹ שְׁלָמִים, וּמִשּׁוּם הָכִי תְּלִינַן דִּבְעֵת הָעֲבוֹדָה עוֹמֵד גַּם כֵּן לְשֵׁם זֶה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּעִנְיָנֵנוּ. **אָמְנָם בְּחִדּוּשֵׁי הָרִיטְבַ״א לְפָסְחִים** (שם ד״ה והא) **מָצָאתִי שֶׁכָּתַב, דְּאִם לָשׁ יִשְׂרָאֵל לְהַעֲשֹׂה, כֵּיוָן דְּכָל דְּקָעֲבִיד לְפֶסַח קָעֲבִיד, וְזֶהוּ בְּפֶרֶשׁ לְשֵׁם מִצְוָה, וְדַוְקָא בִּשְׁעַת לִישָׁה דִּסְתָמָא קָיְימָא לְהָכִי, אֲבָל שְׁמוּר דִּקְצִירָה שֶׁאֵין כֵּן תָּם לְשֵׁם מִצְוָה כְּדַאֲמַר רַבָּא, וּבְצִבּוּ״ם שֶׁאֵין לוֹ חֵלֶק בְּמִצְוָה, אֲפִלּוּ בִּשְׁעַת לִישָׁה לֹא עֲבִיד לְשֵׁם מִצְוָה, וְהוּא הַדִּין לְעִנְיַן חֶרֶשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן, עַיֵּן שָׁם. הֵא קָמָן דְּסָבִירָא לֵיהּ דִּבְיִשְׂרָאֵל גָּדוֹל סְתָמָא לִשְׁמָהּ קָאֵי.** [וּנְקֵצָת תִּימָה, מִי שֶׁדִּיָּיק זֶה מִכְּתִיבַת סֵפֶר תּוֹרָה בְּאַזְכָּרוֹתֵיהֶן דִּסְתָמָא שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ כִּדְאִיתָא בְּהַגָּזָּקִין (גיטין נד:), וְגַם בְּדֶרֶךְ מ״ה עַמּוּד ב׳ וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל עִבּוּד לִשְׁמָן וְכוּ׳ עַיֵּן שָׁם הֵיטֵב]. **וְצָרִיךְ עִיּוּן:**

***** **מַצַּת מִצְוָה. עַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה** (סק״ב). **וְעַיֵּן בְּרַמְבַּ״ם** פֶּרֶק ה׳ מֵהִלְכוֹת חָמֵץ וּמַצָּה דִּין ט׳, **וּמוּכָח שָׁם דְּדַעְתּוֹ דְּאֹכֶל מַצָּה שֶׁאוֹכֵל בְּלֵיל פֶּסַח, עַיֵּן שְׁמוּר. וְעַיֵּן בְּמִגִּיד מִשְׁנֶה שָׁם שֶׁהֵבִיא סְמוּכִין לָזֶה, עַיֵּן שָׁם דִּלְכַתְּחִלָּה יֵשׁ לַעֲשׂוֹת שְׁמוּר בְּכָל הַמַּצּוֹת, וּלְעִכּוּב אֵינוֹ אֶלָּא לְבַדִּית שֶׁאוֹכֵל בְּלֵיל פֶּסַח, עַיֵּן** שָׁם. וְהָאי בְּצָקוֹת שֶׁל עִכּוּ״ם דְּמִבְּאֹר בֶּשֶׂ״ם (מ.) דְּאָדָם מְמַלֵּא כְּרֵסוֹ מֵהֶם וּבִלְבַד שֶׁיֹּאכַל כְּזַיִת מַצָּה בְּאַחֲרוֹנָה, הַיְינוּ מֵעִקַּר הַדִּין, אוֹ בְּמָקוֹם שֶׁאֵין לוֹ אֶלָּא כְּזַיִת אֶחָד, וּכְהַהִיא דְּסִימָן תפ״ב (ס״א), עַיֵּן שָׁם בֶּשֶׂ״ז (סק״א) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים. **וְעַיֵּן בַּחַיֵּי אָדָם** (כלל קכח ס״ל) **שֶׁכָּתַב דְּהַגְּרַ״א הָיָה מַקְפִּיד מְאֹד אֲשֶׁמּוּר בְּכָל הַמַּצּוֹת**

בַּאוּר הֲלָכָה

*** * אֵין לָשִׁין וְכוּ׳. עַיֵּן בֶּשֶׂ״ז** (סק״א) **דְּדַעְתּוֹ דְּדַוְקָא לִישָׁה וַאֲפִיָּה לֹא מְהַנֵּי עוֹמֵד עַל גַּבָּיו, אֲבָל בִּטְחִינָה, לְכַלֵּי עִלְּמָא מְהַנֵּי בִּישְׂרָאֵל שֶׁעוֹמֵד וְרוֹאֶה שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה בָּזֶה שׁוּם חֲשַׁשׁ חִמּוּץ. אֲבָל דַּעַת הָאֲלִיָּה רַבָּה** (סק״א) **דְּהַבַּ״ח** (ס״א) **דִּטְחִינָה חֲלִיָּא בְּקִלּוּגְתָּא** שֶׁהוּבָא בְּסִימָן תנ״ג סָעִיף ד׳, דְּאִם נִימָא דְּבָעִינַן שְׁמוּר לִשְׁמָהּ מִשְּׁעַת טְחִינָה, מִפֵּילָא אֵין יְכוֹלִין לַעֲשׂוֹת זֶה גַּם כֵּן עַל יְדֵי חֵרֶשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן וְנָכְרִי, וַאֲפִלּוּ הַיִּשְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל גַּבֵּיהֶן, וְאִם נִימָא דְּשָׁמוּר לִשְׁמָהּ הוּא מִלִּישָׁה וְאֵילָךְ, מֵתַר לָנוּ לַעֲשׂוֹת טְחִינָה עַל יְדֵי נָכְרִי וְחֵרֶשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן. וְכֵן הִסְכִּים בְּסֵפֶר מַשֵּׂה יְהוּדָה (סק״א). וּמַה דְּנָקֵט הַמְחַבֵּר לִישָׁה וַאֲפִיָּה, מִלְּתָא דְּפִסְיְקָא נָקֵט, דְּזֶה אָסוּר לְכַלֵּי עִלְּמָא, דַּאֲפִלּוּ מֵאן דְּמְתִיר לְקַח קֶמַח מִן הַשּׁוּק בְּשָׁעַת הַדְּחָק, מוֹדֶה גַּם כֵּן דְּמִשְׁעַת לִישָׁה וְאֵילָךְ בָּעִינַן שְׁמוּר לִשְׁמָהּ דַּוְקָא וְאָסוּר עַל יְדֵי עַכּוּ״ם וְחֵרֶשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן. וְכֵן מִשְׁמַע בְּבָאוּר הַגְּרַ״א דְּהַמְחַבֵּר נָקֵט פֹּה דָּבָר דְּלֵכַלֵּי עִלְּמָא אָסוּר. וְסֵיַם הַמַּשֶּׂה יְהוּדָה דְּכֵן רְאִינוּ הַמְדַקְדְּקִים לַעֲשׂוֹת מַצָּה שְׁמוּרָה, שֶׁלֹּא לִטְחֹן אֶת הַחִטִּים אֶלָּא עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל, חֵרֵי זֶה מְשֻׁבָּח. וְהַפְּרִי מְגַדִּים מְפַקְפֵּק גַּם כֵּן קָצָת עַל דִּבְרֵי הַט״ז, וְסֵיַם בְּדִבְרָיו, וַדַּאי אִם אֶפְשָׁר יִקָּרוּ הַיִּשְׂרְאֵלִים לִשְׁמֹהּ וְכָל עֲשִׂיָּה הֵן טְחִינָה וְכַדּוֹמֶה הַנִּזְהָרִים בְּמַצּוֹת שְׁמוּרָה. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. **וְהִנֵּה מַה דִּצְרִיכִין שְׁמוּר לְשֵׁם מַצָּה דַּוְקָא בְּלֵילְיָא וַאֲפִיָּה [וְלֵיכָּא פּוֹסְקִים גַּם בִּטְחִינָה] אִם הוּא דְּאוֹרַיְיתָא אוֹ דְּרַבָּנָן, יֵשׁ מַחְלֹקֶת בָּזֶה בֵּין הַפּוֹסְקִים, בַּבַּ״ח** (ס״א). **מִשְׁמַע לְכְאוֹרָה דְּהוּא רַק מִדְּרַבָּנָן,** וְכֵן כָּתַב בַּחֹק יַעֲקֹב (סק״ב) דְּהוּא רַק אַסְמַכְתָּא אִקְרָא (שמות יב יז) דִּ׳וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת׳, **וְהַפְּרִי חָדָשׁ הִסְכִּים דְּהוּא מִדְּאוֹרַיְיתָא.** וְהִנֵּה הַחֹק יַעֲקֹב הֵבִיא רְאָיָה לָזֶה מִדִּבְרֵי הָרַמְבַּ״ם בְּפֶרֶק ה׳ מֵהִלְכוֹת חָמֵץ וּמַצָּה הֲלָכָה ח׳, וְהַפְּרִי מְגַדִּים כָּתַב (מש״א סק״א) דְּמִדִּבְרֵי הָרַמְבַּ״ם אֵין רְאָיָה, שֶׁכָּתַב כֵּן רַק לְדָגֶן שֶׁלֹּא נִתְבַּקֵּעַ, דְּמִן הַתּוֹרָה אֵין אִסּוּר, דְּאֵין זֶה חִמּוּץ, וְחַזַ״ל אָסְרוּ, דְּבָעֵי שְׁמוּר גְּמוּר. וּבְתִשְׁוּבַת הָרַשְׁבַּ״א סִימָן כ״ו וְסִימָן תקצ״ו גַּם כֵּן מַשְׁמַע דְּהוּא מִדְּאוֹרַיְיתָא, וְכֵן בַּלְבוּשׁ סִימָן תנ״ד (ס״ד), עַיֵּן שָׁם. **וּבָאֶמֶת הַדִּין עִם הַפְּרִי חָדָשׁ,** שֶׁכֵּן מוּכָח בְּפֶרֶק ו׳ הֲלָכָה ט׳, שֶׁכָּתַב שָׁם חֹלַיִם תּוֹדָה וְכוּ׳ אֵין יוֹצְאִין בָּהֶן יְדֵי חוֹבָה מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר ׳וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת׳, וְלֹא הִזְכִּיר שָׁם כְּלָל שֶׁהוּא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים. וְכֵן מוּכָח עוֹד בְּיוֹתֵר בְּפֵרוּשׁ הַמִּשְׁנָה שֶׁלּוֹ בְּפֶרֶק ב׳ דְּפְסָחִים (מ״ה) לְעִנְיַן חֲלוֹת תּוֹדָה, שֶׁכָּתַב שָׁם דִּלְפִיכָךְ אֵינוֹ יוֹצֵא בָּהּ בְּפֶסַח אַף עַל פִּי שֶׁהִיא מַצָּה גְּמוּרָה, לְפִי שֶׁאָמַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ ׳וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת׳, וּבָא בְּקַבָּלָה מַצָּה הַמִּשְׁתַּמֶּרֶת לְשֵׁם מַצָּה, יָצְתָה זוֹ שֶׁאֵינָהּ מִשְׁתַּמֶּרֶת לְשֵׁם מַצָּה אֶלָּא לְשֵׁם זֶבַח. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. הֲרֵי מוּכָח בְּהָדְיָא דְּהוּא דְּרִשָׁה גְּמוּרָה דִּבְעִנְיַן שְׁמוּר לְשֵׁם מַצָּה, **אֶלָּא דְּמַה דְּמַצְרִיךְ רַבָּא שְׁמוּר יְתֵרָה מִשְּׁעַת קְצִירָה וְאֵילָךְ לְשֵׁם מַצָּה רַק מִדְּרַבָּנָן וּלְכַתְּחִלָּה, וְכֵן הִסְכִּימוּ הָרַבָּה מֵהָרִאשׁוֹנִים,** עַיֵּן בְּחִדּוּשֵׁי רִיטְבַ״א עַל פְּסָחִים (מ. ד״ה הדר) וּבְסֵמַ״ג לְאַוִּין ע״ט, **אֲבָל עַל כָּל פָּנִים מִלִּישָׁה וְאֵילָךְ עַד אַחַר אֲפִיָּה בְּוַדַּאי לְכַתְּחִלָּה הוּא מִן הַתּוֹרָה וְאֶפְלּוּ בְּדִיעֲבַד.** וְאַחַר כָּךְ מָצָאתִי בְּבֵית מֵאִיר שֶׁגַּם הוּא הִשִּׂיג עַל הַבַּ״ח וְחֹק יַעֲקֹב, עַיֵּן שָׁם שֶׁהִסְכִּים לְדָבָר בָּרוּר שֶׁהוּא מִן הַתּוֹרָה, וְכָתַב שֶׁכְּבָר הִרְגִּישׁ בָּזֶה גַּם הַפְּרִי חָדָשׁ עַל הַבַּ״ח. שׁוּב אָמַרְתִּי שֶׁגַּם מִדִּבְרֵי הַבַּ״ח אֵין רְאָיָה שֶׁהוּא סוֹבֵר שֶׁמִּדְּרַבָּנָן הוּא, דְּלֹא כָּתַב זֶה רַק עַל אוֹדוֹת אוֹתוֹ זְקֵן שֶׁדַּעְתּוֹ הָיָה שֶׁלֹּא לֶאֱכל בְּלֵילָה רִאשׁוֹנָה אַף אִם יַעֲשֶׂה הָעִסּוּי״ם בְּפָנָיו, זֶה סוֹבֵר הַבַּ״ח שֶׁהוּא מִדְּרַבָּנָן, וְאֵין כְּדַאי לְבַטֵּל בִּשְׁבִיל זֶה הַמִּצְוֹת עֲשֵׂה דְּאוֹרַיְיתָא לְגַמְרֵי. אֲחַר כָּךְ מָצָאתִי בְּחֹק יַעֲקֹב (סק״א) שֶׁגַּם הוּא הִשִּׂיג עַל הַחֹק יַעֲקֹב בְּכָל הָרְאָיוֹת שֶׁכָּתַבְנוּ, וְכָתַב שֶׁהָעִקָּר כְּדַעַת הַפְּרִי חָדָשׁ דִּשְׁמוּר לְשֵׁם מַצָּה מִדְּאוֹרַיְיתָא, וְגַם דַּעַת הָרַמְבַּ״ם עַל כָּרְחָךְ כֵּן הוּא כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ, וְכֵן הַבַּ״ח סוֹבֵר כֵּן רַק לְעִנְיַן שֶׁלֹּא יוֹעִיל עוֹמֵד עַל גַּבּוֹ, בָּזֶה סוֹבֵר הַבַּ״ח דְּאֵין לְבַטֵּל הַמִּצְוֹת עֲשֵׂה מִשּׁוּם זֶה וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ מִקֹּדֶם, עַיֵּן שָׁם. **וּלְפִי זֶה יֵשׁ לְזָהֵר שֶׁלֹּא לִסְמֹךְ לְכַתְּחִלָּה בְּמַצַּת מִצְוָה עַל חֲזָקָה דְּרַבָּא דִּסְבִירָא לֵיהּ דְּמִפֵּיוָן שֶׁהִגִּיעוּ לִכְלַל שָׁנִים מִסְתָּמָא הֵבִיאוּ שְׁתֵּי שְׂעֹרוֹת, אִם לֹא שֶׁהֵם גְּדוֹלִים בְּשָׁנִים, וְכֵן כָּתַב דְּהַךְ לְשֶׁמָּה יִרְאֶה דְּיוֹצִיא בָּזֶה, וּבִדִיעֲבַד סָגֵי בְּמַחֲשָׁבָה, וְזֶה בִּלִּישָׁה וַאֲפִיָּה דְּמַצָּה מְשׁוּם דִּסְתָמָא לְשֶׁמָּהּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּטְחִינָה וּקְצִירָה צָרִיךְ עִיּוּן. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְהִנֵּה מִדְּבָרָיו נִרְאֶה דְּאִם לֹא חָשַׁב הַיִּשְׂרָאֵל בִּשְׁעַת לִישָׁה לְשֵׁם מַצָּה, וַאֲפִיָּה לְשֵׁם מַצָּה, אֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד אֵינוֹ יוֹצֵא בָּהּ.** וְכֵן מִשְׁמַע מִרַשַׁ״י דַּף ל״ח (ע״א) אֲהָא דְּאִיתָא שָׁם חֹלַיִם תּוֹדָה אִם עָשָׂאן לְעַצְמָן אֵין יוֹצְאִין בָּהֶן יְדֵי חוֹבָתָן בְּפֶסַח מִשּׁוּם דִּכְתִיב ׳וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת׳ מַצָּה הַמִּשְׁתַּמֶּרֶת לְשֵׁם מַצָּה יָצְתָה זוֹ שֶׁאֵינָהּ מִשְׁתַּמֶּרֶת לְשֵׁם מַצָּה אֶלָּא לְשֵׁם זֶבַח, וְכָתַב שֶׁהָעִקָּר כְּדַעַת הַפ

הִלְכוֹת פֶּסַח סִימָן תס

ב שם. ג טוּר וְכֵן כָּתַב הַמָּרְדְּכַי בְּפֶרֶק (ג') [א'] דִּפְסָחִים (סי' תקלז) וּשְׁאָר פּוֹסְקִים.

*** וְלֹא אוֹפִין אוֹתָהּ (ג) עַל יְדֵי (ד) אֵינוֹ יְהוּדִי, וְלֹא עַל יְדֵי (ג) (ד) חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה * וְקָטָן: ב (ה) [ב]הָרֹא"שׁ הָיָה מִשְׁתַּדֵּל (ו) בְּמַצַּת מִצְוָה וְעוֹמֵד עַל עֲשִׂיָּתָהּ וּמְזָרֵז הָעוֹסְקִים בָּהֶם וּמְסַיֵּעַ בַּעֲרִיכָתָן, וְכֵן רָאוּי לְכָל אָדָם לַעֲשׂוֹת, לְהִטַּפֵּל הוּא (ז) (ז) בְּעַצְמוֹ בַּמִּצְוָה: ג [ג]הַלָּשׁ (ח) אַחַר זְמַן אִסּוּר חָמֵץ (ט) יֹאמַר בִּשְׁעַת**

בַּאֵר הֵיטֵב

הַם וְנָהֲגוּ לַעֲשׂוֹת שִׁמּוּר בְּכָל הַמַּצּוֹת וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ לְעֵיל סִימָן תנ"ג סָעִיף קָטָן ח': **(ד) אֵינוֹ יְהוּדִי.** הָעִקָּר דְּמִמִּדַּת חֲסִידוּת לִשְׁמֹר מִשְּׁעַת קְצִירָה בְּמַצּוֹת שֶׁל מִצְוָה, אַךְ הוֹאִיל שֶׁאֵין לָנוּ שָׂדוֹת עַכְשָׁיו, דַּי בְּשִׁמּוּר מִשְּׁעַת טְחִינָה, וְהַיְינוּ לִהְיוֹת הַיִּשְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל גַּבָּיו אֵצֶל הַטְּחִינָה סַגִּי, אֲפִלּוּ בְּטוֹחֵן בְּרֵחַיִם שֶׁל יָד, סַגִּי בְּעוֹמֵד עַל גַּבָּיו, כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ עוֹסֵק בַּקֶּמַח עַצְמוֹ רַק מְלַאכְתּוֹ עַל יְדֵי כְּלִי, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּאֲפִיָּה וְלִישָׁה שֶׁמְּלַאכְתּוֹ וְעִסְקוֹ בָּעִסָּה וּמַצָּה עַצְמוֹ, לֹא מְהַנֵּי בְּעוֹמֵד עַל גַּבָּיו. [וּבְנִקּוּב שֶׁמְּנַקְּבִים הַמַּצָּה לֵיכָא קְפִידָא, אַךְ מִלְּשׁוֹן מַהֲרִי"ל (מנהגים הל' אפית המצות) יֵשׁ לְהַחְמִיר]. וְכֵן כָּתַב הַבַּ"ח (ס"א) בְּשֵׁם מַהַרְשַׁ"ל (הו"ד בב"ח) הֲלָכָה לְמַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁהָיָה תָּפוּס וְלֹא רָצָה לֶאֱכֹל בְּלַיְלָה רִאשׁוֹנָה שֶׁל פֶּסַח מִמַּצָּה שֶׁעָשׂוּ בְּפָנָיו. וּמִכָּל מָקוֹם הַסְכָּמַת אַחֲרוֹנִים דְּאִם אִי אֶפְשָׁר בְּעִנְיָן אַחַר [שֶׁלֹּא לְבַטֵּל מִצְוַת עֲשֵׂה דְּאוֹרַיְיתָא דְּלֹא כָּרַשְׁבָּ"א (בתשובה ח"א סי' כו) שֶׁהֶחֱמִיר וְעַיֵּן בַּבֵּית יוֹסֵף (ד"ה אין עושין המצות)] דְּמֻתָּר בְּעוֹמֵד עַל גַּבָּיו, וְיַנִּיחַ הָאֵינוֹ יְהוּדִי לָלוּשׁ בְּפָנָיו וְיֹאמַר לוֹ לַעֲשׂוֹת לְשֵׁם פֶּסַח. וְטוֹב יוֹתֵר לַעֲשׂוֹת כְּהַאי גַּוְנָא עַל יְדֵי חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן מֵעַל יְדֵי אֵינוֹ יְהוּדִי אִם אֶפְשָׁר, עַיֵּן חֹק יַעֲקֹב (סק"ב): **(ג) חֵרֵשׁ.** הַיְינוּ שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר. וְשׁוֹטֶה, שֶׁמְּאַבֵּד מַה שֶּׁנּוֹתְנִים לוֹ. וְקָטָן, הַיְינוּ שֶׁאֵינוֹ בַּר דַּעַת בְּמַה שֶּׁאוֹמְרִים לוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה לְשֵׁם מִצְוָה אֲשֶׁר צִוָּה הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ. טַ"ז (סק"א). וּבַמַּהֲרִי"ל (שם) כָּתַב, עַד שֶׁיִּהְיֶה בַּר מִצְוָה, וְכֵן פָּסַק הַחֹק יַעֲקֹב (סק"ג). וּבְדִיעֲבַד יֵשׁ לְהַתִּיר עַל יְדֵי קָטָן. טַ"ז (שם). רָאִיתִי נוֹהֲגִין לְהָקֵל אֲפִלּוּ לְכַתְּחִלָּה לַעֲשׂוֹת הַנְּקָבִים עַל יְדֵי קָטָן וּכְהַאי גַּוְנָא, כֵּיוָן שֶׁגַּם גְּדוֹלִים עוֹמְדִין עַל גַּבָּיו, וְכֵן פָּסַק מַהֲרִי"ל (שם). וְהוּא יוֹתֵר נָכוֹן, כְּדֵי לִהְיוֹת הַרְבֵּה עוֹזְרִים לְמַהֵר בְּעִנְיָן עֲשִׂיָּתָן. וּמִכָּל מָקוֹם אִם אֶפְשָׁר לִזָּהֵר בְּמַצָּה שֶׁל מִצְוָה, יִזָּהֵר בְּמַה דְּאֶפְשָׁר. חֹק יַעֲקֹב (שם): **ב (ד) בְּעַצְמוֹ.** וְיַטְרִיחַ עַצְמוֹ בְּמַצּוֹת מִצְוָה

בֵּאוּר הֲלָכָה

שֶׁאוֹכַל בְּכָל הַפֶּסַח, וְנִרְאֶה דְּהוּא כִּסְבָרַת הָרַב הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה הַנַּ"ל. **וְדַע עוֹד דְּעִקַּר דִּינָא דִּבְצִקּוֹת שֶׁל עַכּוּ"ם אָדָם מְמַלֵּא כְּרֵסוֹ מֵהֶם, לֹא הֵבִיאוּ הַפּוֹסְקִים. וְכָתַב הַבַּיִת יוֹסֵף** בְּסוֹף סִימָן תנ"ד (ד"ה מצה גזולה) **דְּטַעְמַיְיהוּ הוּא, דִּסְבִירָא לְהוּ כְּפֵרוּשׁ רַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל** (הו"ד בריטב"א) **דְּמַיְירֵי שֶׁלָּשָׁם בִּפְנֵי יִשְׂרָאֵל, וְיִשְׂרָאֵל רָאָה שֶׁלֹּא נִתְעָרֵב בָּהֶן כְּלוּם חָמֵץ וְלֹא נִתְחַמֵּץ בְּלִישָׁה, אֶלָּא שֶׁלֹּא נִשְׁתַּמְּרָה לְשֵׁם מַצָּה,** וְאִם כֵּן אֵין כָּאן חִדּוּשׁ דִּין. וְכֵן הִסְכִּים בַּלְּבוּשׁ (סי' תנד ס"ד) וּפְרִי חָדָשׁ (שם סק"ד) וְחֶמֶד מֹשֶׁה (שם ס"ה). **אָכֵן בָּאֵלִיָּה רַבָּה** (שם סק"ח) **כָּתַב דְּהַרְבֵּה מְפָרְשִׁים קָיְימִי בְּשִׁיטַת רַשִׁ"י** (שם ד"ה בצקות), **דְּכָל שֶׁאֵין בּוֹ סִדּוּק וְשִׁאוּר, אַף שֶׁלֹּא רָאָה הַיִּשְׂרָאֵל כְּשֶׁלָּשׁ הָעַכּוּ"ם, לֹא חָיְישִׁינַן,** וְכָתַב שֶׁכֵּן כָּתַב הָרֹא"שׁ (פ"ב סי' כו), וְטוּר (סי' תנד) **וְרַבֵּנוּ יְרוּחָם** (נתיב ה ח"ג) הַנִּמְשָׁכִים אַחֲרָיו, וְשִׁבֳּלֵי לֶקֶט (סי' ריא) וּמַנְהִיג (הל' פסח אות מג) **וְצֵדָה לַדֶּרֶךְ** (מאמר רביעי כלל ג פ"ט), **וְכָתַב דְּיֵשׁ לִסְמֹךְ בִּשְׁעַת הַדְּחָק בְּיוֹתֵר. וּבָאֱמֶת כְּפִי הַנִּרְאֶה לֹא הָיוּ לְפָנָיו בָּזֶה דִּבְרֵי שְׁאָר רִאשׁוֹנִים,** עַיֵּן בְּחִדּוּשֵׁי רַמְבַּ"ן פְּסָחִים שָׁם בַּסֻּגְיָא (ד"ה ונראה) וּבְחִדּוּשֵׁי רִיטְבָּ"א (ד"ה והא) וּבַמַּהֲרַ"ם חֲלָאוָה (ד"ה בצקות), כֻּלָּם דָּחוּ סְבָרַת רַשִׁ"י בְּכַמָּה רְאָיוֹת וְהִסְכִּימוּ לְפֵרוּשׁ רַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל, עַיֵּן שָׁם שֶׁהֶאֱרִיכוּ בָּזֶה. וְגַם הָרִי"ף וְהָרַמְבַּ"ם שֶׁהִשְׁמִיטוּ, בְּוַדַּאי גַּם כֵּן מְפָרְשִׁים כְּפֵרוּשׁ רַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל, דְּתָמוּהַּ הוּא לוֹמַר כִּסְבָרַת אֵלִיָּה רַבָּה דְּהִשְׁמִיטוּ זֹאת מִשּׁוּם דְּהוּא מִלְּתָא דִּפְשִׁיטָא כֵּיוָן שֶׁאֵין בּוֹ סִדּוּק וְשִׁאוּר, וְאַדְּרַבָּה מִסְּתִימַת הָרַמְבַּ"ם מַשְׁמַע שֶׁצָּרִיךְ שִׁמּוּר גַּם לְמַצּוֹת שֶׁל שְׁאָר יְמֵי הַפֶּסַח, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ לְעֵיל בְּשֵׁם הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה, עַיֵּן שָׁם. **וְעַל כֵּן נִרְאֶה דְּאֵין לְהָקֵל בָּזֶה כְּלָל:**

*** וְלֹא אוֹפִין וְכוּ'.** וּכְדִמְבֹאָר בַּשַּׁ"ס דַּף מ' (ע"א) מַשְּׁעַת אֲפִיָּה וְכוּ', אַלְמָא דְּבַאֲפִיָּה לְכֻלֵּי עָלְמָא בָּעִינַן יִשְׂרָאֵל. וְעַיֵּן בַּבֵּית יוֹסֵף (ד"ה אין עושין המצות) מַה שֶּׁכָּתַב בָּזֶה, וְהַבַּ"ח (ס"א) חוֹלֵק עָלָיו, וְכֵן כָּתַב מָגֵן אַבְרָהָם (ריש הסימן) בְּשֵׁם מַהֲרִ"י וַיְיל (סי' קצג), וְכֵן סָתְמוּ כָּל הַפּוֹסְקִים וְכִלְשׁוֹן הַמְחַבֵּר, וּמִשּׁוּם דְּגַם בִּנְתִינָה לְתַנּוּר צָרִיךְ שְׁמִירָה שֶׁלֹּא יִשְׁהֶה נֶגֶד פִּי הַתַּנּוּר, וְעַכּוּ"ם אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לָזֶה:

*** וְקָטָן.** עַיֵּן בַּמִּשְׁנָה בְּרוּרָה (סק"ד) מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ אוֹדוֹת הַטָּעוּת שֶׁמַּנִּיחִין לְקָטָן לִתֵּן מַיִם לְתוֹךְ הַקֶּמַח. וְיוֹתֵר מִזֶּה יֵשׁ טָעוּת נִתְפַּשֵּׁט לְאֵיזֶה אֲנָשִׁים, שֶׁקּוֹנִים קֶמַח שְׁמוּרָה לַאֲפִיַּת מַצּוֹתֵיהֶם, וְגַם הֵם מַנִּיחִים לִקְטַנִּים לִתֵּן מַיִם לְתוֹךְ הַקֶּמַח. וְכַמָּה טוֹעִין הֵם, שֶׁחוֹשְׁבִין שֶׁכֵּיוָן שֶׁקֶּמַח הוּא מֵחִטִּים שֶׁשָּׁמְרוּ מֵעֵת הַקְּצִירָה, יָצְאוּ בָּזֶה יְדֵי הַכֹּל, וְטָעוּת גָּדוֹל הוּא, שֶׁבְּכָל אֹפֶן הוּא הָעִקָּר הַלִּישָׁה וְהָאֲפִיָּה, וְעַל כֵּן

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

הָאַחֲרוֹנִים. וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ לְקַמֵּיהּ: **(ג) עַל יְדֵי אֵינוֹ יְהוּדִי וְכוּ'.** הַטַּעַם דִּכְתִיב (שמות יב יז) 'וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמַּצּוֹת', וּמַשְׁמַע מִזֶּה דִּשְׁמִירָה שֶׁאַתָּה מְשַׁמְּרָהּ שֶׁלֹּא תַּחְמִיץ, הִתְכַּוֵּן לְשֵׁם מַצָּה שֶׁל מִצְוָה, וְנָכְרִי וְחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן לָאו בְּנֵי שִׁמּוּר נִינְהוּ. וְהִסְכִּימוּ (ג) הַרְבֵּה פּוֹסְקִים דַּאֲפִלּוּ יִשְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל גַּבָּן וּמַזְהִירָן שֶׁיְּכַוְּנוּ לְשֵׁם מִצְוַת מַצָּה, גַּם כֵּן לֹא מְהַנֵּי, וְאֵינוֹ יוֹצֵא יְדֵי חוֹבָתוֹ אֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד. (ד) וְיֵשׁ מִן הַפּוֹסְקִים שֶׁמְּקִלִּין בְּעוֹמֵד עַל גַּבָּן (ה) וּמַזְהִירָן שֶׁיְּכַוְּנוּ בַּעֲשִׂיָּתוֹ לְשֵׁם מַצָּה, דְּאָז אָמְרִינַן אַדַּעְתָּא דְּיִשְׂרָאֵל קָעָבִיד, וְכָתְבוּ הַבַּ"ח (ס"א) וְהַמָּגֵן אַבְרָהָם (ריש הסימן) דְּיֵשׁ לִסְמֹךְ עֲלַיְהוּ כְּשֶׁאִי אֶפְשָׁר בְּעִנְיָן אַחֵר, (ו) וְטוֹב שֶׁהַיִּשְׂרָאֵל בְּעַצְמוֹ יְסַיְּעֵם גַּם כֵּן קְצָת, וּמִכָּל מָקוֹם מוּטָב לַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן מֵעַל יְדֵי עַכּוּ"ם. וְדַע דַּאֲפִלּוּ לְדַעַת הַמְּקִלִּין בְּעוֹמֵד עַל גַּבָּן, (ז) לֹא יִסְתַּפֵּק בְּמַה שֶּׁאוֹמֵר לוֹ פַּעַם אַחַת קֹדֶם הָעֲשִׂיָּה שֶׁיְּכַוֵּן לְשֵׁם מִצְוַת מַצָּה, רַק צָרִיךְ לְהַזְהִירוֹ בְּכָל שָׁעָה עַל זֶה, שֶׁלֹּא יַסִּיחוּ דַּעְתָּם מִזֶּה. וּלְעִנְיַן טְחִינָה, עַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה אין): **(ד) חֵרֵשׁ.** הַיְנוּ שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר, דְּאִם הוּא מְדַבֵּר, אֵינוֹ מִדִּינָא בִּכְלַל חֵרֵשׁ. וְקָטָן הַיְנוּ (ח) שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, וּבְאִשָּׁה בַּת שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנִים. וְשׁוֹטֶה הַיְנוּ שֶׁמְּאַבֵּד מַה שֶּׁנּוֹתְנִים לוֹ. וּבַעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים כַּמָּה אֲנָשִׁים מְקִילִין וּמַנִּיחִין לְקָטָן וּקְטַנָּה לִתֵּן מַיִם לְתוֹךְ הַקֶּמַח, וְשֶׁלֹּא כַּדִּין עוֹשִׂין, דִּנְתִינַת מַיִם לְתוֹךְ הַקֶּמַח בִּכְלַל לִישָׁה הוּא לְדַעַת הַיֵּשׁ אוֹמְרִים בְּסִימָן שכ"ד סָעִיף ג', וְלֹא נָפִיק לְדִידְהוּ חוֹבַת מַצָּה בְּמַצָּה כָּזוֹ, אִם לֹא שֶׁלּוֹקֵחַ מַצּוֹת אֲחֵרוֹת לְלֵילֵי הַסֵּדֶר לְקַיֵּם הַמִּצְוַת עֲשֵׂה דַּאֲכִילַת מַצָּה: **ב (ה) הָרֹא"שׁ וְכוּ'.** דְּמִצְוָה בּוֹ יוֹתֵר מִבִּשְׁלוּחוֹ: **(ו) בְּמַצַּת מִצְוָה.** וּמַהֲרִי"ל (מנהגים הל' אפיית המצות) פָּסַק לִזָּהֵר כֵּן לְכַתְּחִלָּה בְּכָל הַמַּצּוֹת. וְכֵן כָּתַב הַפְּרִי חָדָשׁ דְּגַם בַּאֲפִיַּת שְׁאָר הַמַּצּוֹת הַנַּעֲשׂוֹת לְכָל יְמֵי הַפֶּסַח הָיָה נוֹהֵג לַעֲמֹד עַל גַּבֵּיהֶן, כִּי רַבָּה הַמַּכְשֵׁלָה. וְכֵן כָּתַב בְּחֹק יַעֲקֹב (סק"ד) בְּשֵׁם הַשִּׁבֳּלֵי לֶקֶט (סי' ריא) שֶׁאֵין לְהַאֲמִין לַנָּשִׁים בְּעִנְיַן לִישָׁה וַאֲפִיָּה, כִּי כַּמָּה דְּבָרִים יַעֲלוּ עַל לֵב נָשִׁים שֶׁהֵן מֻתָּרוֹת, אוֹ שֶׁמָּא שׁוֹכְחוֹת וְעוֹשׂוֹת דָּבָר שֶׁלֹּא כַּהֹגֶן, וְאֵינָן יוֹדְעוֹת שְׁכַר מִצְוָה וְהֶפְסֵד עֲבֵרָה, לָכֵן רֹב הַתַּלְמִידֵי חֲכָמִים וְהָרַבָּנִים עוֹמְדִים עַל רְקִידָתָהּ וְעַל לִישָׁתָהּ וְעַל אֲפִיָּתָהּ: **(ז) בְּעַצְמוֹ.** וְיַטְרִיחַ עַצְמוֹ בְּמַצַּת מִצְוָה עַד שֶׁיִּתְחַמֵּם וְיַזִּיעַ, וְזֶה תִּקּוּן גָּדוֹל לָעוֹן הֶחָמוּר [הָאֲרִ"י זַ"ל (משנת חסידים מסכת ניסן פ"ג מ"ג)]: **ג (ח) אַחַר זְמַן אִסּוּר חָמֵץ.** דְּקֹדֶם זְמַן אִסּוּר, (ט) אֲפִלּוּ הָיָה בְּיוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר שֶׁכְּבָר בָּדַק שְׁאָר חָמֵץ, מִכָּל מָקוֹם אֵין צָרִיךְ לוֹמַר בִּשְׁעַת לִישָׁה, וְדַי לוֹ שֶׁיְּבַטֵּל סָמוּךְ לִזְמַן אִסּוּרוֹ, (י) וּבְלָאו הָכִי הוּא אוֹמֵר כָּל חֲמִירָא וְגַם פֵּרוּרִים אֵלּוּ בִּכְלָל, אֲבָל לְאַחַר זְמַן אִסּוּרוֹ, מִשֶּׁנַּעֲשָׂה חָמֵץ אֵינוֹ בִּרְשׁוּתוֹ לְבַטֵּל, (יא) וְיֵשׁ לָחֹשׁ שֶׁמָּא לֹא יְבַעֲרֵם מִן הָעוֹלָם מִיָּד וְיַעֲבֹר עַל 'בַּל יֵרָאֶה וּבַל יִמָּצֵא', וְעַל כֵּן צָרִיךְ לְבַטֵּל קֹדֶם שֶׁיִּתְחַמֵּץ. וְאַף אִם אֵינוֹ עוֹמֵד שָׁם, יָכוֹל לְבַטְּלָם בְּבֵיתוֹ [פְּרִי מְגָדִים (א"א סק"ב)]: **(ט) יֹאמַר בִּשְׁעַת לִישָׁה וְכוּ'.** וּמִכָּל מָקוֹם אַחַר הָאֲפִיָּה

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ג) עַיֵּן בְּטוּר וּבֵית יוֹסֵף (ד"ה אין עושין המצות), וְכֵן הוּא גַּם כֵּן דַּעַת הָרִיטְבָּ"א **בְּחִדּוּשָׁיו** (מ. ד"ה והא) **וְאַבּוּדְרָהָם** (סדר הגדה ד"ה והמצות) **וּמַנְהִיג** (הלכות פסח אות מב): **(ד) דַּעַת רַב הַאי** (הו"ד ברא"ש פ"ב סי' כו). וְכֵן הוּבָא דַּעַת הָרְאָ"ה בְּחִדּוּשֵׁי הָרִיטְבָּ"א (שם) לְהָקֵל, וּמִטַּעֲמָא אַחֲרִינָא, דְּהָכָא לֹא בָּעֵי עֲשִׂיָּה לְשֵׁם מִצְוָה, רַק שִׁמּוּר לְשֵׁם מַצָּה כְּדִכְתִיב 'וּשְׁמַרְתֶּם', וְזֶה סַגִּי אֲפִלּוּ בְּאַחַר שֶׁעוֹמֵד עַל גַּבָּיו וּמְכַוֵּן לְשֵׁם מַצָּה, וְרִיטְבָּ"א מְסַיֵּם שֶׁכֵּן הָיָה דָּן הָרְאָ"ה לַהֲלָכָה וְלֹא לְמַעֲשֶׂה. וּבִתְשׁוּבַת הָרַ"ח אוֹר זָרוּעַ סִימָן ל"ה וְסִימָן קמ"ג גַּם כֵּן נוֹטָה דַּעְתּוֹ לְהָקֵל, דִּמְצָרְפִינַן לָזֶה מַחֲשֶׁבֶת הָעוֹמֵד, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן שָׁם עוֹד דַּעַת הָרַב ר' יִצְחָק שֶׁאֵין דַּעְתּוֹ כֵּן. וְכֵן בְּסֵפֶר מַהֲרִי"ל (מנהגים הל' אפית המצות) מֵבִיא גַּם כֵּן דִּבְרֵי הָרַ"ח הַנַּ"ל, וְחוֹלֵק עָלָיו: **(ה)** מָגֵן אַבְרָהָם (ריש הסימן), וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן י"א (ס"ב) לְגַבֵּי טְוִיָּה, עַיֵּן שָׁם. **וּלְפִי דַּעַת הָרְאָ"ה וְהָרַ"ח שֶׁכָּתַבְנוּ מִקֹּדֶם** (סק"ד), **אֵין צָרִיךְ כְּלָל מַחֲשֶׁבֶת הָעַכּוּ"ם וְחֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן, רַק כֵּיוָן שֶׁיִּשְׂרָאֵל הָעוֹמֵד עַל גַּבָּן כָּל זְמַן לִישָׁתָן שׁוֹמֵר לְשֵׁם מַצַּת מִצְוָה, דַּי בָּזֶה: (ו)** מָגֵן אַבְרָהָם (שם): **(ז)** תְּשׁוּבַת מִשְׁכְּנוֹת יַעֲקֹב סִימָן כ"א: **(ח)** אֵלִיָּה רַבָּה (סק"ב) וְחֹק יַעֲקֹב (סק"ג) וּפְרִי מְגָדִים (מש"ז סק"א), דְּלֹא כַּטַּ"ז (סק"א): **ג (ט)** מַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק"ב): **(י)** טַ"ז (סק"ג): **(יא)** בַּ"ח (ס"ב) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים:

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah